

Mission og/eller dialog?

Indlæg fra DebatCaféen i IKS den 3. oktober 2000

Af Safet Bektovic, Ph.D., filosof

Begreberne dialog og mission er ikke identiske, og de kan defineres på mange forskellige måder. I visse sam menhænge kan de overlappe hinanden - i andre udelukker de hinanden. Men det er vigtigt at sige, at de ikke altid står i forhold til hinanden - ikke mindst når det drejer sig om religion.

Man kan føre en dialog om religion uden at missionere - og man kan drive mission uden at gå i dialog. Samtidig er det også rigtigt, at der drives mission igennem dialog, og for mange er mission netop en slags dialog. Alt afhænger af, hvordan man definerer henholdsvis dialog og mission. Alligevel synes jeg, at det opstillede dilemma: "dialog eller mission" er kunstigt, idet der rent faktisk foregår både dialog og mission.

Før jeg kom til Danmark kendte jeg ikke så meget til mission og havde ingen erfaring med missionsfolk. Jeg havde dog mødt nogle Jehovas Vidner et par gange og nogle Hare Krishna-folk, som faktisk missionerede. De fik mig hverken til at gå i dialog eller fundere nærmere over deres måde at reklamere for religion. Det lyder måske mærkeligt, fordi jeg boede i et multireligiøst samfund og havde daglig kontakt med tilhængere af andre religiøse retninger - dog mest med kristne. Der blev aldrig talt om mission. Jeg ved ikke, om de bosniske kristne og muslimer er "gode" nok, men så vidt jeg kan huske, har de ikke missioneret over for hinanden - i hvert fald ikke med det formål at omvende hinanden. Om de var særlig religiøse er et andet spørgsmål. Konverteringer forekom i hvert fald meget sjældent - på trods af de mange blandede ægteskaber og familier.

Det var først i Danmark, at jeg begyndte at interessere mig for begrebet "mission". Det var på Det teologiske fakultet, hvor jeg talte med mine kolleger og studerende om mission i kristendommen. Da fik jeg at vide, at mission ikke udelukkende har med "omvendelse" at gøre og ikke kan forklares som det at døbe andre, men mere går i retning af forkyndelse og er en inkluderet del af den kristne tro og det kristne liv. Så begyndte jeg at tænke over mission i islam, samt et spørgsmål, som jeg fandt meget problematisk: Kan man missionere uden at krænke den andens religiøse frihed? Kan man missionere over for et menneske og samtidig have respekt for dets egen religiøse overbevisning?

I mellemtiden mødte jeg også muslimer, som opfatter sig selv som missionærer, og som mener, at da'wa (dvs. et kald til islam) er en pligt for hver enkelt muslim. Det er rigtigt nok, for islam er ligesom kristendommen en verdensreligion og kommer med et universalt budskab. Ligesom kristne har også muslimerne pligt til at viderebringe budskabet. De skal ikke - hverken i deres udtalelser eller handlinger - skjule, at de er muslimer. Muslimer tror altså - ligesom de kristne - at deres religion er universal og kan være gældende for alle mennesker. Men hvad betyder så mission for en troende muslim? Her tænker jeg ikke på missionsarbejde eller på mission som en slags profession, men på mission som noget eksistentielt, som man udelukkende blive belønnet for af Gud. Hvori består opgaven for en troende muslim?

Dér kommer mission til at betyde troens vidnesbyrd. Som muslim er jeg shahîd - én der vidner om Guds sandhed. Det er derfor jeg kan identificere mission med vidnesbyrd for troen. Hvad er tro og trosliv andet end vidnesbyrd om Guds sandhed? Alle troende er forpligtet til at vidne om Gud. I praksis sker det både bevidst og ubevidst. Når man handler ud fra sin religiøse overbevisning, når man argumenterer for sine holdninger, når man reklamerer for et eller andet fra sin religiøse tradition, så missionerer man. Dog er det en helt anden form for mission, end at gå ud og arbejde professionelt for at omvende andre og gøre dem til tilhængere af ens egen religion.

Den form for mission, hvor man uddanner folk og bagefter sender dem ud for at drive mission blandt ikke-musli mer, er et særsyn i islam. Der har været eksempler på det i historien f.eks i løbet af det 19 århundrede, da flere muslimske missionsbevægelser dukkede op fortrinsvis som et modsvar til den omfattende kristne mission i kolonitiden, men det har aldrig været en almindelig muslimsk praksis.

Hvad ligger der bag det? Hvorfor har muslimerne ikke drevet aktiv mission? Islam anerkender kristendom og andre monoteistiske religioner som legitime veje til Gud. Koranen refererer ofte til de tidligere åbenbaringer som sande åbenbaringer/vejledninger. I bredere forstand betragter den ikke kun Muhammed, men også de tidligere profeter som muslimer. Islam har således et grundlæggende inklusivistisk syn i forhold til de andre monoteistiske religioner. ”De der tror og de, der er jøder og kristne og sabiere - enhver der tror på Gud og på den yderste dag og handler vel.... Der er ingen frygt over dem og de skal ikke blive bedrøvede” siger Koranen (2:62) klart og tydeligt.

Kristendommen er derimod - efter min mening - mere eksklusivistisk. Dér går man ud fra Kristi åbenbaring som det unikke i forhold til andre religioner, idet Kristus opfattes som frelser, således at den kristne mission faktisk har at gøre med frelsesgerning. Hvad angår kristendommens forhold til andre religioner som frelsesveje kan man naturligvis argumentere for henholdsvis eksklusivisme og inklusivisme men også pluralisme. På den anden side er der også muslimer der står for en særlig islamisk eksklusivisme hvor islam - som efterfølgelse af henholdsvis Koranen og Muhammed - opfattes som den eneste sande religion.

Men det afgørende spørgsmål for vores emne er: Hvordan står mission som vidnesbyrd og samtale mellem religiøse mennesker eller dialog - hvis vi kalder det sådan - i forhold til hinanden? Under hvilke forudsætninger er en sådan dialog mulig?

For det første må det være en åben samtale (altså uden en skjult dagsorden) - og for det andet en samtale hvor man forsøger at forstå, hvordan den anden opfatter sig selv. Det er på den måde man viser respekt for den andens religiøse overbevisning og dette må gælde - lige meget hvilke motiver man går ind i samtalen med.

Åbenhed er altså et nøglebegreb. Men hvilke betingelser skal være tilstede, før åbenhed giver mening? Hvem kan være virkelig åben i forhold til en andet religiøst menneske? Det kan kun den, der står fast i sin egen tradition. At være åben over for andre er som at holde vinduerne i sit hus åbne. Men at holde vinduerne åbne giver kun mening, når der er tale om et byggeri, som har vægge. Har man ingen vægge, kan man slet ikke åbne vinduer.